

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет культури та мистецтв
Кафедра образотворчого мистецтва і дизайну

СПЕЦИФІКА ВИКОНАННЯ ПЕЙЗАЖУ У ТЕХНІЦІ ГУАШІ

Кваліфікаційна робота (проект)
На здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувачка 13-221М групи
Спеціальності: 023 Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація
Освітньо-професійної програми
Образотворче мистецтво, декоративне
мистецтво, реставрація
Смірної Маргарити Олександрівни

Керівник к.п.н., доцент Ракович В.В.

Рецензентка: к.п.н., доцентка Алтухова А.В.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Пейзаж у техніці гуаші	6
1.1. Засоби художньої виразності у живописі пейзажу.....	6
1.2. Техніка гуаші у практиці створення пейзажів.....	11
РОЗДІЛ 2. Специфіка створення квадриптиху «Пори року» у техніці гуаші	15
2.1. Інтерпретація концепції «Пори року» через зображення квітів у пейзажі.....	15
2.2. Етапи виконання квадриптиху «Пори року» у техніці гуаші.....	19
ВИСНОВКИ	22
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	25

ВСТУП

Формування художнього образу в образотворчому мистецтві й живописі зокрема, на сьогодні не втрачає своєї актуальності. Так само і специфіка виконання пейзажів у техніці гуаші є важливою, оскільки цей жанр дозволяє художнику максимально широко висловлювати свої творчі задуми і розкривати ідеї через художню виразність обраної техніки. Важливість використання професійного досвіду, навичок і знань при створенні пейзажу здобуває особливий акцент, бо саме через їх ефективне використання художники можуть досягти максимально точного утілення своїх творчих концепцій. Такий підхід у кваліфікаційній роботі дозволяє не лише визначити специфіку виконання пейзажів у техніці гуаші, а й акцентує на важливості цього процесу у сучасному мистецтві.

Додатковим аспектом актуальності теми кваліфікаційної роботи є вивчення досвіду визначених художників пейзажистів у питанні використання техніки гуаші. Аналіз творчого доробку майстрів живопису дозволяє розкрити різноманітність технологічних аспектів роботи гуашшю, які сприяють створенню виразних, психологічно насичених пейзажів. Урахування цих чинників робить дану кваліфікаційну роботу необхідною для подальшого розвитку сучасного мистецтва.

Окрім цього, існує значущість у розгляді проблематики створення квадриптиху на тему «Пори року» у техніці живопису гуашшю. Використання гуаші у такому проєкті відкриває широкі можливості для виразного втілення авторського бачення кожного сезону, із врахуванням унікальних атмосферних особливостей та характерних візуальних елементів. Означений підхід може сприяти інтересу як серед художників, так і глядачів, адже дозволяє не лише експериментувати з технікою, а й передавати витончені нюанси природи через призму власного креативного бачення. Наш проєкт відкриває можливість поглибленого вивчення художніх аспектів та впровадження новаторських підходів у живописі.

З огляду на вищевикладене, темою нашої кваліфікаційної роботи обрано «Специфіка виконання пейзажу у техніці гуаші».

Мета роботи – створення пейзажу на тему «Пори року» у техніці гуаші.

Відповідно до мети було визначено такі **завдання** дослідження:

1. Здійснити аналітичний огляд літератури з проблематики дослідження.
2. Охарактеризувати засоби виразності у пейзажному живописі.
3. Розкрити основні аспекти застосування гуаші при виконанні живопису пейзажу.
4. Висвітлити особливості нашої інтерпретації концепції «Пори року» через зображення квітів у пейзажі.
5. Викласти послідовність створення квадриптиху «Пори року» у техніці гуаші.

Об'єкт дослідження – процес виконання пейзажу у техніці гуаші.

Предмет дослідження – специфіка виконання квадриптиху «Пори року» у техніці живопису гуашшю.

Методи дослідження: аналізу – для вивчення техніки гуаші, її характеристик і особливостей, зокрема у контексті створення квадриптиху за темою «Пори року»; історичний – використовується для аналізу творчого спадку художників пейзажистів з живопису гуашшю, допомагає визначити ключові тенденції у створенні квадриптиху; синтезу – для об'єднання різноманітних засобів виразності техніки гуаші під час творення квадриптиху «Пори року»; технічний метод – для розгляду конкретних технічних прийомів та методики роботи з гуашшю при створенні квадриптиху, спрямований на детальне вивчення технічних аспектів процесу живопису в цьому матеріалі.

Апробація результатів дослідження. В альманаху «Магістерські студії» було опубліковано статтю під назвою «Засоби художньої виразності у живописі ліричного пейзажу», яка відображає тематику нашої кваліфікаційної роботи. Результати дослідження було представлено на XII Усеукраїнській науково-практичній конференції здобувачів і молодих учених «Зарубіжна та

українська культура: питання теорії, історії, методики», що відбулася 26 квітня 2024 року.

Структура роботи: традиційна до такого типу робіт і складена зі вступу, двох розділів з двома підрозділами, висновками і спису використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ПЕЙЗАЖ У ТЕХНІЦІ ГУАШІ

1.1 Засоби художньої виразності у живописі пейзажу

У цьому підрозділі ми проводимо аналіз пейзажу як жанру живопису, акцентуючи увагу на засобах виразності, що використовуються художниками для передачі емоцій і настрою у картинах.

Природа завжди була важливим джерелом натхнення і об'єктом вивчення для художників. Пейзаж, як жанр образотворчого мистецтва, спрямований на зображення природних пейзажів, в яких художники відтворюють різні стани природи, обмальовуючи людські переживання, настроїв і виражають різні емоції. У теоретичному доробку таких авторів, як Ю. Белічко, Г. Каганов, Л. Кулик, С. Король, А. Пучков, Л. Соколюк, Д. Степовик, О. Федорук, Р. Шмагал та інші науковці, розглянуто аспекти пейзажу, визначено його походження і розвиток у контексті мистецьких течій, а також принципи втілення образу природи у європейському мистецькому контексті.

З точки зору нашої тематики, розкриваючи концепцію «Пори року» через зображення квітів, доцільно розглянути саме ліричний пейзаж як особливий підвид пейзажного жанру, у якому художники намагаються відтворити зв'язок між природою і людськими емоціями. Це залишається популярним напрямом у живописі, й багато українських художників віддають перевагу вираженню емоцій через відображення природи у своїх творах.

Родоначальниками ліричного пейзажу є французькі художники-імпресіоністи, такі як Клод Моне, Каміль Піссарро, Огюст Ренуар, Альфред Сіслей та інші, які зробили значний внесок у розвиток цього мистецького напрямку за допомогою свого імпресіоністичного сприйняття реальності. Наприклад, відома картина Моне – «Враження. Схід сонця», відіграла ключову роль у подальшому розвитку ліричного пейзажу, встановивши

передачу першого враження від природи основним методом цього жанру. Однією з ключових проблем імпресіоністів було відтворення освітлення мінливого стану природи, відображення швидкоплинних вражень від об'єктів зображення у взаємодії зі світло-повітряним середовищем [3].

У сучасних митців підхід до відображення міського життя набуває нових відтінків. Вони не обмежуються лише першим поривом почуттів, як це було у імпресіоністів, а намагаються проникнути глибше у життя середовища. У своїх творах вони відбирають мотиви, які відповідають їх внутрішнім переживанням і необхідності писати краєвид як складну, багатогранну реальність. Це відображення відбувається через більш глибокий аналіз з розумінням контексту і це дозволяє створювати більш комплексні й виразні твори. Саме про це зазначає Л. Кулик: «побачене повинно освітитися не першим поривом почуттів, як у імпресіоністів, а більш глибоким проникненням в життя цього середовища» [5, с. 349].

Типовою особливістю ліричного пейзажу у контексті образотворчого мистецтва є здатність передавати емоційний стан художника за допомогою різноманітних засобів живопису. Серед таких засобів можна виокремити колір, манеру письма, контраст, акцент, нюанс тощо.

Фактурність фарбового шару і вільний корпусний мазок дозволяють художникам виразно передати текстуру і рельєф об'єктів на полотні, створити відчуття реальності.

Образотворчий аспект може бути урізноманітнений за допомогою композиційних принципів, зокрема, фрагментарності з динамічністю картинної площини. Фрагментарність передається через відокремленість об'єктів на полотні, створюючи ефект незакінченості й руху. Динамічність виражається через змішання різних напрямків рухомих ліній, які створюють відчуття руху й динаміки образу. Ці композиційні прийоми додають емоційності з експресивністю творам мистецтва. «Образотворчий аспект цих творів увиразнений такими пластичними засобами, як фактурність фарбового шару, вільний корпусний мазок; водночас цей аспект урізноманітнений

такими композиційними принципами, як фрагментарність, динамічність картинної площини» [9, с. 52].

Колірна палітра у живописі відіграє важливу роль у візуальному сприйнятті твору, а тому важливо вміло поєднувати різні кольорові відтінки для передачі цільного колориту. «Мистецтво живопису – мистецтво кольорових і світлових співвідношень в абстрактній або конкретній формі. Колір – прямий емоційний, синтезуючий і асоціативний фактор впливу на глядача» [14, с. 132].

Колорит визначає взаємозв'язок усіх колірних елементів твору і його колірний лад, що є одним із засобів реалістичного та виразного зображення дійсності. Кольорова гама виступає як прямий емоційно-асоціативний засіб, що впливає на сприйняття глядача. Слід наголосити на рівнозначності світла і кольорів у мистецтві живопису, оскільки ці елементи взаємопов'язані і співпрацюють при створенні атмосфери у картині. «Картина називається колоритною тоді, коли художник зумів знайти колірну гармонію, тобто, дати найкраще узгоджене поєднання кольорів» [7, с. 34].

Залежно від палітри кольорів, вплив може бути варіативним: холодний, де переважають лілові, блакитні, сині відтінки, або теплий, де домінують жовті, червоні, вохристі тони. Кольорова гама може бути яскравою, теплою, спокійною чи напруженою. Цей колірний ряд суттєво впливає на емоційний стан глядача, формуючи характер картини та є ключовим елементом емоційного вираження, особливо у ліричних пейзажах.

Один і той самий природний мотив може сприйматися по-різному залежно від часу доби, відображаючи особливості кольорової гами і освітлення. Наприклад, на світанку відчувається прохолода, тиша, прозорість, з контурами, що пливуть у мареві, тоді як удень відбувається різке вираження контрасту між насиченими теплими і холодними відтінками, утворюючи різкий білий світ з короткими тінями. У вечірній годині можна помітити теплі рожево-блакитні відтінки, глибокі тіні та різноманітність колірних переходів.

Визначальний вплив на характер пейзажу має вибрана техніка живопису. Використання методу імпастро у роботі з мастихіном може істотно підкреслити окремі деталі, відокремити їх від інших та привернути увагу глядача. Розмір і форма мазка сприяють передачі психологічного стану художника в образі та сприяють розкриттю ідеї твору. Крім того, цей підхід робить живопис більш насиченим, динамічним і виразним [3].

У кожному творчому процесі важлива саме концепція митця з визначенням теми майбутньої картини. Один і той же пейзаж, сприйнятий різними людьми, може викликати різноманітні психологічні реакції. Художники-пейзажисти, насамперед, розповідають про окремі фрагменти краєвиду, які вразили їх та викликали роздуми. «У пейзажі, підданому гострим особистісним настроям, переживання художника знаходять співзвуччя настроям часу» [4, с. 4]. Подальший розвиток художнього образу включає в себе почуття митця, його майстерність та здатність максимально вдало передати образну сутність пейзажу за допомогою малюнку.

Будь-якому мистецькому твору притаманна така характеристика, як умовність. Це означає, що твори мистецтва відтворюють життя у вигляді образів, а не намагаються точно відтворити його у вигляді реальної сцени чи явища. Міра умовності в творі визначається творчим завданням художника, його метою і стилем, і ця умовність може проявлятися по-різному в кожному конкретному випадку. «Умовність є специфічною рисою будь-якого твору мистецтва, що відображає життя в образних формах, а не показує його у вигляді реального явища» [14, с. 138].

Також, серед важливих засобів виразності у ліричному пейзажі, варто згадати особливості тонових і кольорових відношень зображуваних об'єктів, створення ілюзії плановості, глибини простору, а також вирішення питань повітряної перспективи та композиції. Передача глибини на полотні здійснюється за допомогою чіткого розділення на різні живописні плани, які відрізняються між собою кольоровими відтінками, розмірами зображуваних об'єктів, чіткістю та ясністю обрисів предметів. Повітряна перспектива, що

залежить від вологості та запиленості повітря, набуває особливого виразності у різних атмосферних умовах, таких як туман, світанок над водоймою, пустеля або степ за вітряної погоди, коли піднімається пил [3]. У такий спосіб, ближні об'єкти відтворюються деталізовано, з великою кількістю деталей і фактурою, тоді як віддалені узагальнюються, втрачаючи дрібні деталі. Художник повинен урахувати ці особливості для достовірного відтворення реального простору і освітлення.

Вибір конкретної форми подачі творчої роботи вказує на особливий мотив, який відображається в природі. Горизонтальні полотна часто асоціюються з образами степу або морського простору, тоді як вертикальні форми властиві для передачі глибини у картині, наприклад, живописні композиції з деревами, що виходять на височінь.

Ліричний пейзаж являє собою специфічний підвид пейзажного жанру, який передає емоційні та поетичні аспекти природи через використання художніх засобів виразності. У цьому жанрі виразно відчуються особисті відчуття художника щодо природи, а не лише її точне копіювання та деталізоване відтворення. Основна мета ліричного пейзажу полягає у створенні виразного художнього образу, який викликає би емоційну реакцію у глядача.

Отже, серед художніх засобів, які створюють атмосферу, настрої і враження у ліричному пейзажі, слід виділити: композиційне рішення, колорит, повітряну перспективу, світлотінь, текстуру, характер мазків і техніку малювання, деталі та ритм. Вони взаємодіють, утворюючи комплексний образ, який виражає емоційний стан автора через його твір і викликає відповідні відчуття у глядача.

1.2 Техніка гуаші у практиці створення пейзажів

Робота з гуашшю вимагає тонкого розуміння її властивостей і техніки, особливо при створенні пейзажів. На початку важливо вибрати відповідну поверхню. Часто перевагу надають фактурному паперу, він здатен убирати фарбу, створюючи бажаний ефект. Крім того, важливо підготувати добре збалансовану палітру кольорів. Гуаш можна розбавити водою, щоб досягти різної непрозорості, дозволяючи плавні переходи між відтінками та створюючи глибину ландшафту.

«Гуаш – французький термін, що позначає образотворчу техніку, близьку до темпері, яка була відома ще у IV і V століттях у Персії, Китаї, Індії та особливо Японії» [2, с. 69].

«Гуашеві фарби – покривні (непрозорі). Тому ними можна писати поверх шару фарби, нанесеної раніше, не тільки більш темним, але й більш світлим тоном, а також працювати на білому, кольоровому чи тонованому папері» [13, с. 104].

Приступаючи до створення пейзажу гуашшю, доцільно починати з ескізу, щоб намітити композицію і основні елементи. Ескіз слугує дорожньою картою для процесу малювання, керуючи розташуванням дерев, пагорбів, водойм та інших об'єктів. Коли композиція створена, можна починати накладати кольори, починаючи від фону до переднього плану. Швидке висихання гуаші дозволяє поступово створювати шари, бездоганно змішуючи кольори, додаючи дрібні деталі за потреби. «Робота повинна дихати свіжістю, виглядати написаною легко та швидко» [6, с. 151].

Техніка сухого пензля може бути особливо ефективною у пейзажному живописі гуашшю. Наповнивши пензель густою нерозбавленою фарбою та злегка нанісши її на сухий папір, художники можуть досягти текстурованих ефектів, таких як листя, скелі чи нерівна місцевість.

Навпаки, техніка «мокре по мокрому» передбачає змішування вологої фарби безпосередньо на папері для створення м'яких переходів між

кольорами, що ідеально підходить для захоплення атмосферних ефектів, таких як туман або далекі гори.

Також, розуміння теорії кольору має велике значення під час роботи з гуашшю. «Колір – є способом самовираження і самореалізації» [4, с. 4]. Теплі кольори виступаючі, а холодні відступають, дозволяючи художникам створювати відчуття глибини та відстані у своїх пейзажах.

Освоївши змішування кольорів і тональних значень, художники можуть викликати різні пори доби, погодні умови та настрої на своїх картинах. Експерименти з різними мазками пензля, техніками нанесення шарів і методами нанесення дають змогу виражати свою інтерпретацію природного світу через пейзажі гуаші.

Світлотінь це техніка, яка підкреслює контраст між світлими і темними ділянками, додає композиції розміреності, певного драматизму. У гуаші досягнення світлотіні передбачає ретельний баланс інтенсивності світла й тіні шляхом маніпулювання непрозорістю фарби. Накладаючи тонкі відтінки напівпрозорих кольорів поверх темніших тонів, художники можуть створювати яскраві відблиски та тонкі градації тіней, підвищуючи тривимірність пейзажу. «Гуаш добре поєднується з темперою та акриловими фарбами, які у невеликої кількості роблять гуаш міцнішою» [2, с. 71].

Колір відіграє ключову роль у передачі настрою та емоцій у пейзажах гуашшю. Художники можуть використовувати яскравість і різноманітність пігментів гуаші, щоб створити широкий діапазон атмосфер, від спокійних пасторальних сцен до драматичних, бурхливих краєвидів.

Розуміння колірної температури, значення насиченості дозволяє наповнювати пейзажі динамічними контрастами, гармонійними палітрами. Теплі відтінки, такі як червоний, помаранчевий і жовтий, можуть викликати відчуття тепла, енергії та життєвої сили, тоді як холодні тони, такі як синій і зелений, передають спокій, глибину та дистанцію.

Включення принципів теорії кольору, таких як комплементарні, аналогічні та тріадні колірні схеми, може посилити візуальний ефект пейзажу

гуашшю. Комплементарні кольори, розташовані навпроти один одного на колірному колі, створюють динамічний контраст при спільному використанні. Аналогічні кольори, розташовані поруч один з одним, створюють гармонійні, цілісні палітри, які викликають відчуття єдності, рівноваги [12].

Триадні колірні схеми, сформовані шляхом вибору трьох рівномірно розташованих кольорів на колірному колі, пропонують збалансоване поєднання контрасту з гармонією, що дозволяє створювати візуально вражаючі композиції.

Експерименти зі світлом і кольором у живописі гуашшю відкривають безмежні можливості для художнього вираження та інтерпретації. Незалежно від того, знімаючи м'яке саяво сходу сонця, плямисті тіні лісу чи вогняні відтінки заходу, художники можуть використовувати світлотінь і колір, щоб відтворити багатство текстур, тонких нюансів і захоплюючу атмосферу природного світу.

Робота з гуашшю вимагає розуміння її властивостей для досягнення бажаних результатів. Одним з важливих аспектів є опанування роботи з консистенцією фарби, «...розведена гуашева фарба повинна бути густішою, щоб мазки були не прозорими, а «пастозними»» [13, с. 105].

Гуаш можна розбавити водою для створення прозорих малюнків або нанести прямо з тюбика для непрозорого покриття. Регулювання співвідношення води та фарби дозволяє контролювати непрозорість і в'язкість фарби, дозволяючи створювати різноманітні ефекти і текстури.

Зазначимо, що нанесення шарів – це фундаментальна техніка малювання гуашшю, яка дозволяє художникам створювати глибину, текстуру та інтенсивність кольору. Наносячи послідовні шари фарби, художники можуть досягати багатих, складних ефектів і тонких переходів між тонами. Однак важливо дати кожному шару повністю висохнути перед додаванням наступних шарів, щоб запобігти розмазуванню та каламутності кольорів.

Робота з деталями гуашшю вимагає акуратності. Тонких ліній, складних візерунків і делікатних текстур можна досягти за допомогою різних

інструментів, у тому числі маленьких пензликів, тонких ручок і навіть зубочисток. Можна експериментувати з різними комбінаціями кольорів і навчитися створювати тонкі варіації відтінку та значення, регулюючи пропорції кожного пігменту [13].

Отже, уважність до принципів теорії кольору (теплі, холодні тони, додаткові кольори, колірна гармонія тощо) допомагає створювати візуально переконливі і гармонійні композиції.

Загалом, опанування технічних прийомів роботи з гуашшю вимагає практики, експериментів й бажання досліджувати можливості живопису цією технікою. Удосконалюючи свої навички й розвиваючи глибоке розуміння властивостей гуаші можна створювати виразні твори мистецтва, які демонструватимуть універсальність цього мальовничого засобу.

РОЗДІЛ 2

СПЕЦИФІКА СТВОРЕННЯ КВАДРИПТИХУ «ПОРИ РОКУ» У ТЕХНІЦІ ГУАШІ

2.1 Інтерпретація концепції «Пори року» через зображення квітів у пейзажі

Інтерпретація поняття «Пори року» через зображення квітів у пейзажі дозволяє деталізовано дослідити циклічність природних ритмів і плин часу. Кожна пора року породжує свій власний характерний набір флори, і фіксація цих квіткових змін у ландшафті служить потужною візуальною метафорою для зміни пір року. «Кожне покоління європейських митців з доби Середньовіччя і до наших днів переосмислює тему природи, зокрема, циклу «Пори року», відповідно філософським та естетичним уподобанням епохи» [16, с. 85]. Тож, історичний нарис концепції «Пори року» в європейському живописі відкриває широкий діапазон художніх пошуків, що охоплює століття. Він заглиблюється в еволюцію того, як художники різних періодів і регіонів зображували циклічні зміни в природі та плин часу.

Так, у стародавньому та середньовічному європейському мистецтві зображення пір року часто перепліталися з релігійними або міфологічними сюжетами, символізуючи вічний цикл життя, смерті й відродження. Ці ранні зображення зазвичай містили алегоричні фігури або сцени, наповнені символічним значенням, відображаючи вірування, культурні цінності поширені у ті часи.

У епоху Відродження відновився інтерес до світу природи та зростав акцент на реалізмі у мистецтві. Художники почали зображувати пори року з більшою увагою до деталей, вловлюючи відмінні характеристики кожної пори через ландшафт, сільськогосподарську діяльність, зміни погоди.

У цю епоху з'явилися окремі художники, як-от Пітер Брейгель Старший, який створив культові твори, такі як «Мисливці на снігу», що зображали зимові сцени з дивовижним натуралізмом.

В епоху бароко і рококо зображення пір року стає більш стилізованим, наповненим елементами театральності й орнаментики. Такі художники, як Ніколя Пуссен і Клод Лоррен, використовували драматичні світлові ефекти та складні композиції, щоб відтворити плин часу та красу мінливих настроїв природи.

У 19 столітті відбулася романтизація пір року з такими художниками, як Дж.М.В. Тернер і Джон Констебл фіксують величну красу світу природи. Їхні роботи часто зображували пори року як прояви божественних або духовних сил, наповнюючи пейзажі почуттям благоговіння та подиву.

З появою імпресіонізму та пізніших рухів у 19-му та 20-му століттях художники почали досліджувати нові способи представлення пір року, зосереджуючись на швидкоплинних враженнях від світла, кольору та атмосфери. Такі діячі, як Клод Моне, Сіслей, Каміль Піссаро та Вінсент Ван Гог, експериментували з інноваційними техніками, нетрадиційними композиціями, прагнучі відобразити ефемерні якості природи у своїх роботах. «Художники презентували сезонні зміни через пейзаж і жанрові сцени, де ідея руху життя людини підпорядковується астрології і космосу» [16, с. 85].

У сучасному мистецтві концепція пір року продовжує надихати художників, хоча й у різноманітних і часто абстрактних формах. «Значну користь дає розробка мотиву в різні пори року: весняна гроза, літня спека, осіння мжичка, зимова ожеледь. Це дозволяє відстежити вплив атмосферних явищ та характеру освітлення на загальний тон пейзажу» [17, с. 136].

Тематичний і символічний аспекти картини «Пори року» охоплюють багатий набір значень, що відображають як відчутні елементи циклічних змін природи, так і глибші, метафоричні пласти людського досвіду.

За своєю суттю, зображення пір року в мистецтві служить потужною метафорою плину часу, циклів життя та неминучості змін. Кожен сезон має

власну унікальну символіку, пропонуючи художникам полотно, на якому вони досліджують теми зростання, занепаду, оновлення та смертності.

У багатьох художніх уявленнях весна часто зображується як символ відродження, відродження, надії. Поява нового життя, розквітання квітів і яскраві кольори викликають почуття оптимізму та життєвих сил, сигналізуючи про обіцянку оновлення після зимового спокою.

Художники часто використовують такі образи, як свіжі бруньки дерева, квітучі квіти та грайливу дику природу, щоб передати дух весни та її асоціації з молодістю.

З іншого боку, літо часто зображується як час достатку, тепла та життєвих сил. Довгі дні, щедрі врожаї та пишні пейзажі символізують процвітання та задоволення, запрошуючи глядачів насолодитися красою з багатством світу природи.

Осінь із її мінливим листям, сезоном збору врожаю та більш низькими температурами несе конотації переходу, роздумів та самоаналізу. Опадає листя, золотисті відтінки та короткі дні викликають почуття ностальгії і меланхолії, спонукають до споглядання швидкоплинності життя й неминучості змін.

Нарешті, зима часто зображується як символ спокою, самотності та самоаналізу. Безплідні ландшафти, низькі температури та незвичайна краса засніжених краєвидів викликають відчуття тиші та споглядання, спонукаючи глядачів задуматися про тишу та стійкість природи.

Упродовж нашої мистецької розвідки у створенні квадриптиху «Пори року» ми глибоко заглиблювалися в символічну мову квітів, прагнучі вловити суть кожної пори року через їхню красу, що викликає враження, і позачасове значення. Приступаючи до цієї творчої спроби, ми пам'ятали про багаті культурні та історичні асоціації, які мають квіти, черпаючи натхнення з багатовікових традицій, літератури та мистецтва. Квіти здавна служили потужними символами природних циклів, людських емоцій і плину часу, що робить їх ідеальними об'єктами для нашого дослідження сезонних тем.

У весняній панелі нашого квадриптиха ми звернулися до ніжних квітів, таких як сакура, тюльпани та нарциси, щоб викликати дух оновлення, відродження та пробудження. Вони вибухають енергією, життєвою силою, символізуючи появу життя після зимового спокою. Через м'які пастельні кольори, витончені форми ми прагнули передати швидкоплинну красу.

Переходячи до літньої панелі, нас привабили сміливі та пишні квіти, такі як соняшники, маки та гортензії. Ці квіти випромінювали тепло, рясність і радість, відображаючи залиті сонцем пейзажі та яскраві кольори літніх місяців. Завдяки своїм яскравим відтінкам і пишному листю вони наповнюють наші твори мистецтва відчуттям життєвої сили та достатку, запрошуючи глядачів насолодитися пишністю щедрості природи.

З наближенням осені ми звернули свою увагу на багаті землісті квіти, такі як хризантеми, жоржини та айстри. Ці квіти відтворюють теплі, золотисті тони та затишну атмосферу осіннього сезону, викликаючи почуття ностальгії, самоаналізу та переходу. Через глибокі, насичені кольори ми передали меланхолійну красу затихаючих днів природи та наближення зимових холодів.

Нарешті, на зимовій візії ми досліджували незвичайну красу таких квітів, як пуансеттія, морозники і камелії. Ці квіти символізували стійкість, витривалість і надію перед лицем труднощів, перегукуючись із тихою силою та тихою красою зимового пейзажу. На тлі снігу та морозу їхні приглушені кольори і скульптурні форми говорили про спокійну тишу характерну для зимових місяців.

Таким чином, створюючи наш квадриптих «Пори року», ми намагалися створити насичений гобелен квіткових образів, який би резонував у глядача на глибокому емоційному рівні. Завдяки ретельному підбору квітів і продуманій композиції ми намагалися відтворити суть кожної пори року та запросити глядачів у подорож крізь мінливий ландшафт природних циклів.

Зрештою, наш квадриптих став свідченням позачасової краси та незмінної сили квітів передавати плин часу та суть пір року.

2.2 Етапи виконання квадриптиху «Пори року» у техніці гуаші

Початковий етап виконання квадриптиха «Пори року» через зображення квітів у пейзажі технікою живопису гуаш характеризувався скрупульозністю планування та композиції. Цей етап був важливим, включав прийняття критичних рішень щодо загальної структури твору мистецтва, включно з визначенням необхідної кількості панелей і організацією їх розміщення для ефективною передачі теми.

Досягнення балансу в розподілі тематичного матеріалу між панелями було першорядним, забезпечуючи належне представлення кожної пори року, зберігаючи візуальну узгодженість у всьому квадриптиху.

Під час цього етапу художники вирушили у подорож досліджень і відкриттів, заглиблюючись у різні джерела натхнення, щоб збагатити своє розуміння кожної пори року.

Будь то через спостереження за ледве помітними змінами в природі, занурення в літературу, яка згадує суть різних пір року, чи вивчення історичних творів мистецтва, що зображують сезонні мотиви, кожен напрямок дослідження сприяв здатності художника охопити унікальні характеристики кожної пори року.

Занурюючись у нюанси природних циклів і людське сприйняття мінливого ландшафту, митці отримували ідеї, які враховували їхні творчі рішення та наповнювали їхні твори мистецтва глибиною та автентичністю.

Крім того, особливу увагу було приділено зображенню квітів у пейзажі, оскільки вони слугували фокусними точками, що втілюють суть кожної пори року. Спираючись на спостереження за ботанічними зразками, художники вивчали їхні кольори, форми та текстури, щоб точно відобразити їхню красу та символізм у творах мистецтва.

Завдяки цьому процесу художники наповнили свої композиції відчуттям життєвої сили та динамізму, що дозволило квітам гармонійно взаємодіяти з навколишніми елементами ландшафту та передати настрої та

атмосферу кожної пори року. По суті, планово-композиційний етап створення квадриптиха «Пори року» гуашшю передбачав скрупульозний і продуманий підхід, спрямований на те, щоб вловити суть кожної пори року та гармонійно вписати її в цілісне художнє бачення.

Це був етап, позначений пошуками, дослідженнями та прийняттям творчих рішень, коли митці черпали натхнення з багатого гобелена природи та людського досвіду, щоб вдихнути життя у свої твори мистецтва.

Після завершення композиційно-планового етапу ми перейшли до практичних аспектів виконання твору гуашшю. Першим завданням було підготувати поверхню, яка буде служити полотном для нашого художнього вираження. Це передбачало вибір між використанням паперу чи картону як основного матеріалу. Обидва варіанти мали свої переваги: папір мав більш гладку текстуру, ідеальну для захоплення дрібних деталей, тоді як картон забезпечував міцнішу опору, придатну для більш міцного нанесення фарби.

Після вибору матеріалу поверхні наступним важливим кроком була його підготовка до фарбування. Це передбачало нанесення шару ґрунтовки або гесо на папір або картон. Ґрунтовка служила багатьом цілям: вона ущільнювала поверхню, запобігаючи просочуванню фарби та спричиненню зміни кольору; забезпечувала гладку та рівну основу для малювання, покращуючи зчеплення гуаші; і це збільшило довговічність витвору мистецтва, захищаючи поверхню від псування з часом.

Після належного ґрунтування поверхні ми звернули увагу на підбір матеріалів та інструментів, необхідних для фарбування. Це передбачало й правильний підбір кольорів гуаші, які найкраще передавали б настрій і атмосферу кожної пори року, зображеної в квадриптиху.

Ми ретельно розглядали відтінок, насиченість і цінність кожного кольору, щоб вони гармоніювали із загальною кольоровою гамою та передавали бажаний емоційний вплив. Окрім вибору кольорів, не менш важливим був вибір відповідних пензлів. Різні типи та розміри пензлів забезпечували різні рівні контролю та точності, дозволяючи нам з легкістю

виконувати складні деталі або широкі мазки. Ми також розглянули інші матеріали, такі як мастихіни, губки або маскувальна стрічка, які можна використовувати для створення унікальних текстур і ефектів у наших роботах.

Загалом, процес підготовки поверхні і відбору матеріалів для творчої роботи у техніці гуаші був вирішальною основою для майбутньої мистецької подорожі. Це заклало основу для нашого творчого самовираження, гарантуючи, що ми маємо необхідні матеріали для втілення нашого бачення у життя.

Реалізація та доопрацювання – вирішальні етапи створення квадриптиха «Пори року».

На цьому останньому етапі ми зосередилися на тому, щоб оживити кожен частину роботи заради узгодженості і естетики. Ми розпочали етап, ретельно перекававши суть кожної пори року на полотні. Використовуючи гуаш, ми наклали кольори на шари, щоб передати насиченість і яскравість, характерні для кожної пори року.

Окрім маніпулювання кольором, ми приділили велику увагу світловим ефектам, технічним тонкощам з атмосферною перспективою. Ретельно організувавши взаємодію світла й тіні, щоб кожна сцена передавала переконливу розповідь і викликала інтуїтивну реакцію глядача.

Таким чином, через чітку розробку ідеї, планування роботи, внесення вчасних коректив у ескізи й головний квадриптих ми створили своє бачення зображення концепції «Пори року» через квіткові образи. Нашою метою було викликати у глядача почуття ностальгії і вдячності за красу життя, з розумінням швидкоплинність циклічних ритмів природи. Зрештою, вийшов квадриптих «Пори року» як свідчення нашої відданості ремеслу, творчості і незмінній привабливості світу природи.

ВИСНОВКИ

У ході виконання кваліфікаційної роботи ми дійшли таких висновків:

За допомогою таких прийомів, як колір, композиція, текстура і мазок, художники вдихають життя у свої пейзажі, наповнюючи їх емоціями та відповідною атмосферою. Ретельний відбір і оперування цими елементами дозволяють передати власне унікальне бачення світу природи, запрошуючи глядачів зануритися до краси й смислів пейзажу. Незалежно від того, чи зображають швидкоплинне світло світанку, спокійну безтурботність відокремленого лісу чи грозове неба, пейзажисти використовують увесь спектр художніх інструментів, аби викликати почуття у глядача.

Загалом, ми вважаємо необхідним виокремити такі художні засоби, що формують атмосферу у ліричному пейзажі:

1. Композиційне рішення і взаємодія об'єктів на полотні, структура композиції.
2. Колорит, як поєднання кольорів що сприяє створенню виразного образу.
3. Повітряна перспектива для глибини простору і акцентуванні на головному.
4. Світлотінь для створення об'ємності форм.
5. Текстура як виразність поверхні об'єктів.
6. Характер мазків і техніка живопису.
7. Деталі і ритмічність композиції.

До основних аспектів використання гуаші у живописі пейзажу слід віднести:

1. Універсальність, адже гуаш є універсальним засобом, який дозволяє художникам досягати широкого діапазону ефектів, від прозорих відтінків до щільних шарів.
2. Інтенсивність кольору гуаші. Яскраві, інтенсивні кольори дозволяють створювати сміливі й виразні пейзажі. Непрозорість також сприяє досягненню насичених тональних варіацій.
3. Простоту у використанні. З гуашшю відносно легко працювати. Фарбу наносять товстим або тонким шаром, розбавляють сильно водою для прозорості або використовують пастоно прямо з тюбика.

4. Можливість легкого змішування для отримання багатой палітри відтінків. Гуаш легко змішувати та переробляти навіть після того, як вона висохла, дозволяючи художникам вносити корективи і, за потреби, вдосконалювати свої композиції.

5. Швидке висихання фарби. Гуаш швидко висихає, що може бути корисним для художників, які віддають перевагу роботі шарами або хочуть швидко створювати свої композиції.

6. Матове покриття шарів фарби. Гуаш зазвичай висихає до матового покриття, що може надати пейзажним картинам виразної естетики. Ця якість матовості може додати глибини і візуальної привабливості композиції.

Концепцію «Пори року» інтерпретовано нами через зображення квітів з опорою на такі аспекти сезонів:

– весна – символізує оновлення зі зростанням з ніжними квітами, такими як сакура, тюльпани та нарциси. Викликає свіжість і бадьорість, передає оптимізм сезону;

– літо – характеризується великою кількістю квітів, таких як соняшники, троянди, лаванда тощо. Ця пора уособлює собою життєву силу, достаток і пік родючості природи.

– осінь як перехідний період відображається у насичених теплих тонах і квітах, таких як хризантеми, айстри й жоржини. Символізує зрілість, зміни циклів життя.

– зима – мінімалістична краса зимових квітів, таких як морозники, проліски і камелії, контрастує на фоні засніжених ландшафтів. Символізує стійкість, витривалість і обіцянку оновлення серед холоду і темряви.

Виконання квадриптиху «Пори року» здійснено у такій послідовності:

1. Планування і концептуалізація ідеї.
2. Виконання композиційних начерків і етюдів на пошук колориту.
3. Вибір поверхні до роботи (кольоровий папір пастельних відтінків відповідно пори року).

4. Підбір палітри кольорів і матеріалів гуаші.
5. Ескіз і попередній шар.
6. Робота у матеріалі над загальними елементами.
7. Деталізація та узагальнення твору згідно ідеї.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондарчук Н. О. Становлення принципів реалістичного живопису у творчості кримськотатарських митців. I пол. XX ст. (на матеріалі пейзажного жанру) [Електронний ресурс] / Н. О. Бондарчук // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. – 2011. – № 7. – С. 110-115. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/had_2011_7_29
2. Живопис : навч. посібник / [О. Ч. Чирва, А. В. Сімонова, М. Лобко-Зампасі Д. Ю. Вінтаєв, Ю. О. Сосницький, В. П. Манохін, П. В. Мирончик] ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. – 149 с.
3. Кириченко М. А., Кириченко І. М. Основи образотворчої грамоти : навчальний посібник / М. А. Кириченко, І. М. Кириченко. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К. : Вища школа, 2002. – 190 с.
4. Котова О. О., Малік О. В. Методичні рекомендації до навчальної дисципліни «Теорія та практика композиції» для самостійної роботи здобувачів вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Образотворче мистецтво) Одеса – 2023. – 66 с.
5. Кулик Л. С. Історія виникнення міського пейзажу як самостійного жанру живопису / Л. С. Кулик // Молодий вчений, 2018. – № 9(2). – С. 347-349.
6. Мельничук І. Методика викладання живопису на пленері. Завдання "Пейзаж" для студентів майстерні пейзажного живопису НАОМА / І. Мельничук // Українська академія мистецтва. – 2018. – Вип. 27. – С. 145-151. URL: https://www.researchgate.net/publication/332560290_Methods_of_teaching_painting_in_the_open_air_Task_landscape_for_students_of_the_workshop_of_landscape_painting_of_National_Academy_of_Fine_Arts_and_Architecture/fulltext/637f83ac48124c2bc6667933/Methods-of-teaching-painting-in-the-open-air-Task-landscape-for-students-of-the-workshop-of-landscape-painting-of-National-Academy-of-Fine-Arts-and-Architecture.pdf?origin=journalDetail

7. Музика О.Я. Матеріали і техніка олійного живопису : навч. посібник / укладач : О. Я. Музика. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2013. – 114 с.
8. Носенко А. Імпресіоністичні тенденції в пейзажному живопису Одеси в другій половині ХХ століття [Електронний ресурс] / А. Носенко // Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії. – 2011. – Вип. 11. – С. 200-204. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrmyst_2011_11_37
9. Осадца М. З. Міський краєвид у живописних практиках художників Івано-Франківщини 1960-80-х років: Художньо-стильові та образні трансформації / М.З. Осадца // Вісник КНУКіМ. Серія : Мистецтвознавство. Вип. – 42. Київ, 2020. С. 50-55.
10. Острогляд О. В., Переворочай, А. Ю. «Пленер і його особливості під час проходження живописної практики». Архітектурний рисунок у контексті професійної освіти: Зб. наук. пр. за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф. для студ. та молодих учених. Ред. В. В. Ніколаєнко. Полтава: ПолтНТУ, 2016: 198–203. URL: https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/Polntntu/1497/1/Переворочай_Острогляд_КАР2016.pdf
11. Отрошко Л. Символічний образ України у пейзажному живописі ХІХ століття [Електронний ресурс] / Л. Отрошко // Україна у світовій історії. – 2014. – № 4. – С. 228-243. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukr_2014_4_22
12. Смірнова М. О. Формування художнього образу в декоративній композиції засобами гуаші = Formation of an artistic image in a decorative composition using gouache : кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» / М. О. Смірнова ; наук. керівник к.п.н., доцент В. В. Ракович ; Міністерство освіти і науки України ; Херсонський держ. ун-т, Ф-т культури і мистецтв, Кафедра образотворчого мистецтва і дизайну. – Херсон : ХДУ, 2023. – 14 с.
13. Ткачук О. В. Методика художнього навчання : навчальний посібник для здобувачів освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, художньо-графічних факультетів, педагогічних закладів освіти / О. В. Ткачук. – Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2019. – 244 с.

14. Федорук В. Живопис у навчально-творчому процесі: аспект побудови освітлення кольороформи. ВІСНИК Львівської національної академії мистецтв. Вип. 22. 2011. С. 131-149.

15. Руденко І. В. Навчання пейзажного живопису студентів закладів вищої освіти [Електронний ресурс] / І. В. Руденко, О. А. Адаменко // Естетика і етика педагогічної дії. – 2019. – Вип. 19. – С. 136-144. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eepd_2019_19_15

16. Капшик І. Й. Тематичний цикл "Пори року" в образотворчій спадщині європейського мистецтва: питання жанрової специфіки / І. Й. Капшик // Молодий вчений. – 2015. – № 6(3). – С. 84-86. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_6%283%29__22

17. Кабаченко В. П. Пленерний етюд / В. П. Кабаченко // Одеський пейзаж : пряма мова. – Одеса : Український дім; Друк Південь, 2018. – С. 130-137.

18. Жук А. Традиції та інновації в українському пленерному русі. Актуальні питання гуманітарних наук. Мистецтвознавство. Вип 30, том 1, 2020. С.110 – 115.